

Chris Power

Moeders

Vertaald uit het Engels door Robert Neugarten

SIGNATUUR

2019

De zomer van 1976

Ik heb nagedacht over mijn moeder en de zomer waarin ik loog over Nisse Hofmann. Het was al zes lange weken bloedheet; je kon de hele dag buiten zijn zonder een briesje te voelen. Ik zou in september elf worden, maar de hete dagen verstreken zo traag dat ik het gevoel had dat mijn verjaardag nooit zou komen. De berk op het grasveld bij ons appartementenblok stond stil als een schildwacht; geen tak bewoog. De schors verstofte en de bladeren hingen slap als vodden. Overdag, als er geen mens op straat was, leek het alsof de wereld was blijven stilstaan.

Mama en ik waren dat voorjaar vanuit Stockholm verhuisd naar dit nieuwe complex buiten de stad. Alles was brand-schoon en eenvormig, tot de berk op het grasveld bij elk blok aan toe. Iedereen wilde er wonen, maar mama's vriendje, Anders, kende iemand bij de woningcorporatie. Het was Anders die had gezegd dat we weg moesten uit onze oude woning, die klein en vervallen was. Dit was pas leven, zei hij: met veel bewegingsruimte en groen om je heen. Het kwam pas later bij me op dat het oude appartement hem niet aanstond omdat mama daar had gewoond met mijn vader. En met mij, maar papa was al lang geleden gestorven en ik was toen te jong om me er iets van te herinneren. 'Hij was gezond en toen werd hij ziek en toen ging hij dood,' had mama uitgelegd. 'Zomaar,' zei ze, en ze sloeg haar handen tegen elkaar alsof ze er meel van afklopte. Nadat we naar het nieuwe huis waren verhuisd, weg van de geest van mijn vader, probeerde Anders me zijn kleine meisje te noemen, maar hij probeerde het niet lang.

Ons gebouw was lang en rechthoekig en spectaculair wit. Het had vier verdiepingen en vier trappenhuizen: A, B, C en D. We woonden in 4B, op de tweede verdieping. Er hing een grote wereldkaart aan de muur van mijn slaapkamer en in de la van mijn nachtkastje lag een vel stickers, rode en blauwe. De rode stickers waren voor de landen waar ik was geweest en de blauwe stickers waren voor landen die ik wilde bezoeken. De enige landen met rode stickers waren Denemarken en Zweden. Soms verwijderde ik de sticker van Zweden, want het had iets van valsspelen, maar vroeg of laat plakte ik hem altijd weer terug. Het aantal blauwe stickers groeide in de loop van de tijd: Frankrijk, Ierland, Rusland, Spanje, Brazilië, Amerika, Joegoslavië. Ik koos landen omdat de klank van hun naam me beviel of omdat ik er op tv iets over had gezien of omdat ik over ze had gelezen in de reisgids van mijn moeder; een dikke paperback die ik soms op mijn schoot hees om urenlang te lezen. Sommige landen, zoals Japan, had ik gekozen omdat ik de vorm leuk vond.

Nisse Hofmann woonde ook op de tweede verdieping, een trappenhuis verderop. Hij was ongeveer net zo oud als ik en had ook geen vader. Onze appartementen grensden aan elkaar en zelfs onze slaapkamers lagen pal naast elkaar. Soms zag ik hem bij het raam, dan stond hij stickers op het glas te plakken. Van buitenaf zag je alleen de witte achterkanten, maar ik zag aan de vormen dat het soldaten en vliegtuigen en auto's waren. Soms kwam ik 's nachts mijn bed uit en dan legde ik mijn oor tegen de muur in een poging om hem te horen.

Nisses moeder was de mooiste vrouw die ik ooit had gezien. Ze had witblond haar en was zo knap dat ze er wreed uitzag. Ik begreep niet hoe iemand zoals zij kon bestaan in zo'n saaie plek als ons appartementenblok. Met die gedachte leek ze zelf ook te worstelen. Ik heb haar nooit blij zien kijken, maar dat ging niet ten koste van haar schoonheid. Mijn moeder was op haar manier ook knap, maar de zorgen die ze zich

altijd leek te maken over allerlei zaken manifesteerden zich in de rimpels op haar gezicht en dan zag je niets anders meer. Ik kijk niet graag in de spiegel, maar als ik dat toch doe, is het haar gezicht dat me aanstaart. Behalve dat ik nu veel ouder ben dan zij ooit is geworden.

Als ik mevrouw Hofmann met mannen zag, vroeg ik me af of ze net zo erg waren als Anders, of misschien nog erger. 's Nachts vroeg ik me weleens af of Nisse zijn oor ooit op dezelfde plek tegen de muur legde als ik, met slechts een paar centimeter tussen ons in. Ik zag zijn blonde haar opgloeien in zijn donkere kamer.

Niet dat ik Nisse aardig vond. Hij rende als een beest rond de appartementenblokken, vertrapte bloemen en sloeg bomen. Soms weekte hij een klompje droge aarde om dan van de modder plakken te maken, die hij naar andere jongens gooide. Hij rende achter meisjes aan met zijn zwarte, glibberige handen voor zich uitgestrekt. Ik bleef bij die spelletjes uit de buurt. Ik speelde weleens met andere kinderen die in het complex woonden, maar nooit met Nisse.

Op een dag zag ik een groepje van zeven of acht kinderen over iets gebogen staan op de hoek van ons blok. Ze stonden en knielden in een bloembed en waren gefascineerd door iets wat ik niet kon zien. Ik was nieuwsgierig en probeerde over hun ruggen te kijken naar wat ze zo interessant vonden.

'Wat is het?' vroeg ik, omdat ze zo dicht tegen elkaar aan stonden dat ik het niet kon zien.

Net op dat moment stond Nisse op uit het midden van het groepje, waar ik hem niet had gezien. Iedereen deinsde terug. 'O, dit,' zei hij terwijl hij zich omdraaide, en ik zag iets kleins en wazigs snel op me afkomen. Ik stak automatisch mijn hand uit om het te vangen: een dode muis. Ik had hem maar een moment in mijn handen voordat ik hem op de grond gooide. Ik sidderde van de koude, stijve compactheid van de muis. De vacht was stekelig en plakkerig van de modder. Het gevoel

bleef aan mijn handen kleven. Iedereen om me heen lachte.

‘Vies ding!’ schreeuwde ik tegen Nisse.

Ik rende huilend naar mijn appartement en vertelde, nadat ze had vastgesteld dat ik geen verwondingen had opgelopen, aan mijn moeder wat er was gebeurd. ‘Oké,’ zei ze, en ze verliet het appartement. Ik liep naar het raam en zag dat ze uit onze deur kwam en naar het volgende trappenhuis liep. Die avond hoefde ik niet mijn oor tegen de muur te leggen. Ik kon mevrouw Hofmann duidelijk tegen Nisse horen schreeuwen, al kon ik die hese, barse stem niet rijmen met haar schoonheid. Het was alsof er in hun appartement een andere vrouw was die alleen verscheen als er iemand moest worden gestraft. Later, lang nadat het schreeuwen was opgehouden, ging ik rechtop in bed zitten en duwde mijn oor tegen de koele muur. Ik weet nog dat ik glimlachte toen ik, heel zacht, Nisse hoorde huilen.

Mama werkte op kantoor in een fabriek in de buurt en Anders reed elke dag in zijn bejaarde Saab naar Stockholm voor zijn werk, dat iets te maken had met het telefoonnetwerk van de stad. Toen ik hem er eens naar vroeg, zei hij dat het te ingewikkeld was voor kleine meisjes. Ik was in de vakanties vaak alleen, maar dat vond ik niet erg. Als ik maar boeken had, verveelde ik me nooit. Overdag zat ik vaak te lezen in de gevlekte schaduw van de berk en bewoog ik me rond de stam naarmate de schaduw over het grasveld bewoog. Het was alsof ik in het hart van een enorme wijzerplaat zat, terwijl de schaduw van de boom eerst over ons blok viel en daarna over de belendende blokken. Een paar dagen nadat hij de dode muis naar me had gegooid, rende Nisse langs me heen. Hij deed alsof hij me niet zag, maar ik zag aan de beweging van zijn ogen dat hij me van opzij bekeek. Ik kon zulke dingen veel beter verhullen dan hij. Hij maakte harde geluiden en dook op de grond – hij bestormde groepjes schutters met

machinegeweren en stortte zich op granaten – maar na een poosje vond hij zijn spel niet meer interessant en werd hij stil. Ik ging op in mijn boek. Toen ik weer opkeek, zag ik hem tot mijn verbazing nog steeds staan. Hij staaarde naar ons gebouw.

‘Wat krijg ik van je als ik deze door het middelste raam kan gooien?’ vroeg hij, terwijl hij een rode appel liet zien waar al een hap uit was genomen. Hij keek naar de ramen bij de galerij, die die zomer dag en nacht openstonden om nog iets van luchtcirculatie op gang te brengen in het gebouw.

‘Dat is het raam van mijn appartement,’ zei ik.

‘Weet ik. We zijn burenen.’

Mijn gezicht begon te gloeien toen hij dat zei. Ik had niet gedacht dat het idee bij Nisse zou opkomen. Bij niemand eigenlijk, behalve bij mij. Misschien legde hij inderdaad net als ik zijn oor tegen de muur, dacht ik. Misschien hadden we echt op hetzelfde moment geprobeerd elkaar te horen. ‘Dat lukt je niet,’ zei ik.

‘Heus wel.’

‘Oké, laat maar zien dan.’

‘Maar wat krijg ik dan van je?’ vroeg Nisse. Hij probeerde uitdagend te klinken, maar er zat iets zeurderigs in zijn stem. Ik besepte dat ik macht over hem had. Die gedachte vond ik spannend.

‘Laat eerst maar eens zien dat je het kan,’ zei ik nonchalant. ‘Dan zien we wel verder.’

Nisse keek op naar het raam. Hij deed een paar stappen achteruit en liet de appel in zijn hand een paar keer op en neer gaan. Terwijl hij zijn rechterhand naar achteren bracht, hield hij de linker voor zich uit, wijzend op zijn doelwit. Hij gooide de appel hard en die vloog door het raam alsof hij aan een draadje naar binnen was getrokken. Met een flauw geluid raakte de appel iets. Nisse draaide zich grijnzend om. Ik grijnsde ook.

‘Ik zei het toch. Wat krijg ik van je?’

Ik legde mijn boek naast me op de grond en stond op. ‘Kom hier,’ zei ik.

Nisse liep op me af en ik voelde ondanks de hitte een rimpeling van kippenvel op mijn huid. Hij kwam voor me staan. We waren even groot.

‘Doe je ogen dicht,’ zei ik.

‘Waarom?’

‘Doe je ogen dicht, dan krijg je je beloning.’

Nisse sloot zijn ogen en ik legde mijn handen op zijn schouders. Hij schrok een beetje van mijn aanraking.

‘Hou je ogen dicht,’ zei ik. Hij kneep ze nog harder dicht. Ik bracht mijn lippen naar de zijne. Ik sloot ook mijn ogen en voelde een golf van iets door me heen gaan. Het was alsof je op een hete dag de koude zee in rende.

We bleven een paar seconden zo staan, kalm als de boom boven ons. Toen trok Nisse zich terug. Hij leek geschokt. Hij wilde iets zeggen, maar bracht alleen een geluid voort. Hij veegde zijn hand langs zijn mond en duwde me weg. Ik viel achterover op het droge gras. Hij rende weg en verdween om de hoek van het gebouw.

Ik huilde niet. Ik denk dat ik dat niet eens wilde. Ik staarde met een vreemd verdoofd gevoel naar de haveloze bladeren die boven me hingen. Ik pakte mijn boek en liep de trap op naar het appartement. De appel had de muur van de galerij geraakt vlak naast onze voordeur en was uit elkaar gebarsten. Op de muur was een vlek zichtbaar, als geworpen verf. Kleine stukjes vruchtvlies waren blijven plakken en op de grond gespat. Ze kleurden door de hitte al bruin. Ik stapte eroverheen, liep naar binnen en ging meteen naar mijn kamer, waar ik op bed ging liggen.

Ik hoorde Anders roepen zodra hij zag wat Nisse had gedaan. ‘Vandalen!’ schreeuwde hij. Hij stormde met woedende ogen mijn kamer binnen en vroeg wat ik wist over ‘die walge-

lijke troep bij onze voordeur'. Ik zei dat ik de hele middag had geslapen, dat ik er niets van wist. Tot mijn verbazing geloofde hij me.

Mama en Anders gaven graag feestjes, vooral die zomer. Ze waren gastvrij, vermoed ik, want er kwamen altijd veel mensen. Het appartement zag blauw van de rook en er werd geanimeerd gebabbeld. Lege glazen en flessen ontsproten als onkruid uit tafels, uit de vloer, uit boekenplanken.

Er werd altijd jazz gedraaid, en dan lagen Anders' platen de volgende ochtend in stapels op de speakers van de stereo, als grote ronde plakken drop. Ik vond het immens bevredigend om bij elke plaat de juiste hoes te vinden en genoot van het bestuderen van de hoezen. Soms stond de muzikant erop, soms de albumtitel. Ik herinner me een plaat die *Cool Struttin'* heette, met op de hoes een vrouw die op hoge hakken door een straat in een stad liep. Maar mijn favoriete hoezen hadden een mysterieuzere connectie met de muziek: een zeilbootje op een grijze zee, zonlicht dat door een gebroken raam naar binnen viel, een zandheuvel in de woestijn. Ik vond het heerlijk om de albums om me heen uit te spreiden en me te verliezen in de plaatjes.

Hoewel mama me later dan normaal naar bed bracht als er een feestje was, sliep ik op die avonden slecht in. De hitte maakte het al moeilijk genoeg, maar het was vooral omdat ik stemmen en muziek hoorde en niets liever wilde dan erbij zijn, er middenin. Ik herinner me dat ik tijdens een van de eerste feestjes mijn bed uit sloop en mijn slaapkamerdeur op een kier zette. De slaapkamers lagen aan een korte gang die naar de woonkamer leidde; ik kon er vanuit de deuropening een stukje van zien. In die smalle ruimte zag ik mensen drinken en roken en dansen.

Het was een magisch gevoel, alsof ik in de coulissen naar een toneelstuk stond te kijken. Ik vond die wereld heel bij-

zonder, de mensen verfijnd. Maar dan word je volwassen en besef je dat die speciale wereld waarvan je door een kiertje een glimp opving niet is wat je had gedacht en nooit heeft bestaan op de manier waarop je je dat voorstelde.

Maar toen ik die avond met slaperige oogjes tegen de deurpost leunde, zag ik iets bijzonders: mevrouw Hofmann, die tegen de muur van onze woonkamer stond alsof het een bioscoopscherm was en zij erop werd geprojecteerd. Haar haar was in een pony geknipt die haar prachtige gezicht omkaderde. Ze droeg een denim jurk met een bronzen rits van kraag tot zoom, en bruine leren laarzen. De man naast haar had een dikke bos warrig zwart haar en droeg een morsig bruin pak. Was ze hier met hem? Hij zag er zo onopvallend uit. Ze hadden drankjes en sigaretten in hun handen en spraken niet met elkaar of met anderen. Toen verdween mevrouw Hofmann uit mijn beperkte blikveld. De man bleef nog enkele seconden in zijn glas staan turen. Toen liep hij achter haar aan.

Omdat ik dolblij was met de aanwezigheid van mevrouw Hofmann in mijn huis en haar zo lang mogelijk wilde bekijken, sloop ik mijn kamer uit en door de duistere gang in de richting van het zachte oranje licht van de woonkamer. De muziek uit de stereo klonk keihard: een trompet en hectisch geroffel op drums. Het echode door de gang, samen met het geluid van wat wel honderd schreeuwende stemmen leken te zijn. Er waren waarschijnlijk hooguit twintig mensen, maar voor mijn gevoel waren het hele drommen en ik wist toen ik de woonkamer in keek dat de avond een soort hoogtepunt had bereikt. Bijna iedereen sprak luidkeels of lachte. Sommige mensen dansten wild en schudden hun van zweet glanzende hoofd op het ritme van het trompetgeschal. Drie mannen voerden bij de stereo een heftige discussie, allemaal met een plaat in hun handen. Ik zag mama en Anders nergens, maar ik was niet bang. De stemming in de kamer was te uitbundig om je waar dan ook zorgen over te maken. Iedereen vierde

feest, of bijna iedereen. Op de bank, naast een zoenend stel, zaten mevrouw Hofmann en haar metgezel alsof ze op een koude avond kalm en zwijgend op de laatste bus wachtten.

Toen ik wakker werd lag ik weer in bed. Mama zat aan mijn voeteneind een sigaret te roken. Het was rustig in het appartement. Ik ging anders liggen in de verwachting dat ze zich zou omdraaien, maar ze reageerde niet. Ik bekeek haar gezicht in het licht van de natriumlampen op de belendende gebouwen, die de hele nacht brandden. Ze staaarde vrijwel uitdrukingsloos voor zich uit. Ik besloot dat ze aan papa dacht of misschien zelfs met hem sprak om hem te laten weten hoe het met ons ging.

Die enkele keer dat we erover spraken zei ze dat het allemaal lang geleden was gebeurd, dat hij in de hemel was en van me hield. Dan stapte ze over op een ander onderwerp. Ze had een foto van hem die ze me heel soms liet zien. Ik vond het heerlijk als ik die mocht zien, maar ik vroeg er nooit om. Het leek me gepast dat ik die foto niet kon zien wanneer ik maar wilde. Ik moest het verdienen, zij het via een mysterieus proces dat ik niet begreep.

Toen mama doodging verwachtte ik dat ik tussen haar spullen meer foto's van papa zou vinden, maar het bleek echt de enige te zijn. Ik heb hem niet meer, maar ik herinner me elk detail: zwart-wit met een dun wit randje, niet ingelijst en aan de bovenkant een vouw. Papa zat met over elkaar geslagen benen en ontbloot bovenlijf op een pier, droeg een korte broek en witte instappers en tuurde tegen het zonlicht in met zo'n glimlach die eruitziet als pijn. Het gladde zwarte water achter hem zag er diep uit. Van haar heb ik ook geen foto's.

Het leek me de volgende dag, na het feest, geen goed idee om mama te vragen waaraan ze op mijn bed had zitten denken. Ik had het gevoel dat het zijn kracht zou verliezen als we erover zouden spreken. Later, toen bij haar kanker was gevonden, werd het uiteraard vergeten. Je denkt dat je als de

dood nadert alle grote vragen zult stellen en alle losse eindjes aan elkaar zult knopen, maar zo ging het bij ons niet. Het ging ontzettend snel: eerst was ze oké en toen had ze opeens veel pijn. Ze werd doodziek van de medicijnen die ze haar gaven. Ze was er wel, maar gesluierd. Als we al konden praten, hadden we het over doodgewone dingen, dingen die je naderhand snel weer vergeet. Ik zou willen dat ik me ook maar één van die gesprekken zou kunnen herinneren.

De zomer brandde voort. Er waren nog meer feestjes, maar als mevrouw Hofmann die al bezocht, heb ik haar niet gezien. Mama en ik gingen naar Stockholm om spullen te kopen voor het nieuwe schooljaar: schriften, een etui, gymkleren. Dat deed ze graag vroeg, weken eerder dan alle andere mensen. Ze was bang dat alles uitverkocht zou zijn als ze te lang zou wachten. Zo nu en dan zag ik Nisse, maar we spraken niet met elkaar en liepen langs elkaar heen zonder een woord of begroeting. Hij speelde oorlogje met de andere jongens en bedacht een akelige dood voor insecten die hij uit de bloembedden plukte en rende rond de gebouwen en sloeg met stokken tegen de muren, terwijl ik zat te lezen: boek na boek, dag na dag.

Toen zag ik een paar dagen lang niemand. Het was alsof Nisse en de anderen om welke reden dan ook hadden besloten om ergens anders te spelen. Het grasveld werd mijn persoonlijke koninkrijk. Ik zat daar op een dag in mijn luxueuze isolement toen er een man op me afkwam. Het was meneer Fisk, de conciërge van ons complex. Hij was een dikke oude man die meestal in zijn kantoortje sigaretten zat te roken en bruine flesjes bier leegdrank.

‘Mag ik je iets vragen, meisje?’

Ik keek naar hem op. Zijn vierkante bril weerkaatste het zonlicht, witte blokken waarachter zijn ogen schuilgingen. Hij knielde voor me neer. Hij rook zoals het appartement rook na

een feestje, een complex, intrigerend volwassen aroma.

‘Hoe heet je?’ vroeg hij.

‘Eva.’

‘O ja, Eva. De dochter van Marie en Anders.’

‘Marie Jönsson is mijn moeder,’ zei ik. ‘Anders Hedlund is niet mijn vader.’

Meneer Fisk verontschuldigde zich, en destijds dacht ik dat hij oprecht was, maar waarschijnlijk vond hij dat licht ontvlambare meisje amusant. Hij vroeg of ik het fijn vond om in het complex te wonen en toen vroeg hij of ik vaak in de buurt was van het gebouw, op het grasveld waar we nu waren bijvoorbeeld. Ik knikte gespannen; waar wilde hij naartoe met zijn vragen?

‘Wie spelen hier nog meer?’ vroeg meneer Fisk.

‘Allerlei kinderen. Maar nu moet ik gaan,’ zei ik, maar hij had al een hand op mijn arm gelegd voordat ik kon opstaan.

‘Heb je misschien iemand dingen zien doen die niet mogen? Heb je iemand dingen naar het gebouw zien gooien?’

Ik zei geen woord.

‘De Lindebloms zijn een paar dagen weg geweest en toen ze thuiskwamen, troffen ze een enorme bende aan: brokken rottend fruit bij hun deur. Vliegen. Wespen. Ze zijn erg overstuur.’

Het appartement van de Lindebloms was in ons trappenhuis, op de bovenste verdieping. Ik vond het knap dat Nisse zo hoog kon gooien. Op dat moment had ik gevoelens voor hem en overwoog ik heel even om tegen meneer Fisk te zeggen dat Anders het had gedaan. Dat Anders elke avond na het eten met een appel op het gras ging staan om die voor de lol door het raam van het trappenhuis te gooien. Ik zag al voor me hoe meneer Fisk Anders, zijn handen gebonden als een crimineel, het gebouw uit leidde. Maar ik wist dat hij me niet zou geloven, dus vertelde ik hem de waarheid. ‘Het was Nisse,’ zei ik.

‘Nisse?’

‘Nisse Hofmann.’

‘Nisse Hofmann? Weet je het zeker?’

‘Ja,’ zei ik, terwijl ik bij hem wegliep. ‘Nisse doet het de hele tijd.’ Toen ik bij de deur van het trappenhuis aankwam en omkeek, zag ik dat hij me bij de boom stond na te kijken als een onnozelaar. Ik haatte hem.

‘Het was Nisse!’ schreeuwde ik. Ik draaide me om en rende de trap op.

Die avond lag ik in bed te wachten op het moment waarop mevrouw Hofmann zou gaan schreeuwen. Ik vroeg me af of ik ook in de problemen zou komen. Buiten mijn raam hoorde ik het deksel van een vuilnisbak op de grond kletteren, een hond die blaffend antwoordde. Zoals elke avond die zomer was het drukkend warm in mijn kamer. Het was te donker om de landen op mijn wereldkaart te onderscheiden, maar ik zag de zwarte massa's van de continenten: Europa, Afrika, Noord- en Zuid-Amerika. Ze leken in het donker te groeien als ik naar ze keek. Ik ging op mijn bed staan en legde mijn oor tegen de gladde muur. Ik kneep mijn ogen dicht en concentreerde me uit alle macht om iets te horen, maar ik hoorde alleen mezelf: het bloed dat in mijn aderen siste, de verraderlijke woorden die mijn keel dichtknepen.

Ik had geen moment rekening gehouden met de mogelijkheid dat het niet Nisse was geweest die fruit tegen het appartement van de Lindebloms had gesmeten, maar de dag na ons gesprek klopte meneer Fisk bij ons aan. We zaten net aan tafel. Anders klaagde zoals elke avond over het verkeer of politici of de idioten op zijn werk. Ik luisterde niet; ik kon alleen denken aan het naderende einde van de zomer en het nieuwe schooljaar. Ik was in de vakantie zo gewend geraakt aan mijn eigen gezelschap dat het moeilijk zou worden om weer al die

mensen om me heen te hebben. Ook mama was er met haar hoofd niet bij. Je kon haar afwezigheid proeven in het aangebrande vlees en de harde aardappelen.

‘Zou ik even met je ouders mogen spreken, Eva?’ vroeg meneer Fisk toen ik de deur opende. Hij kwam bij ons zitten aan de eettafel, hoefde niet te eten, lustte wel een biertje, en vroeg mama en Anders of ik had verteld over ons ‘gesprekje’ van de vorige dag.

‘Nee, dat heeft ze niet,’ zei Anders. Hij keek me fronsend aan, een blik die een golf van angst teweegbracht.

Meneer Fisk vertelde waar we het over hadden gehad en beschreef wat de Lindebloms hadden aangetroffen toen ze terugkwamen van hun reis. ‘En het is niet alleen in dit blok,’ zei hij. ‘Het is overal gebeurd. Aardappelen, kolen, appels. Soms zelfs stenen. Iemand heeft het er maar druk mee.’

‘Hier is het ook gebeurd!’ zei Anders. ‘Mensen zijn varkens.’ Hij zette zijn vinger op het tafelzeil. ‘Je geeft ze een fijne plek om te wonen en ze maken er een puinhoop van.’

‘Anders,’ zei mama. Hij stak een sigaret op en duwde zijn bord van zich af.

Mama keek naar mij, toen naar meneer Fisk. ‘U denkt toch niet dat Eva...?’ vroeg ze.

‘Nee, nee! Maar ik wilde haar nog even vragen naar wat ze me heeft verteld. Het was niet helemaal duidelijk en ik wil zeker zijn van mijn zaak.’

Mama boog naar me toe. ‘Wat heb je tegen meneer Fisk gezegd, Eva?’

Ik keek naar de aardappelen op mijn bord.

‘Gaan we stommetje spelen?’ vroeg Anders. ‘Vooruit, Eva, antwoord je moeder.’

Ik kon geen woord uitbrengen. Ik kon niet nog eens zeggen wat ik al had gezegd.

‘Ze zei dat het Nisse Hofmann was,’ zei meneer Fisk.

‘O,’ zei mama. Ze leek verdrietig over dit nieuws.

Anders snoof, alsof hij het altijd al had geweten. ‘Ze laat hem zijn gang gaan, die wildebras.’ Hij leunde samenzweerderig in de richting van meneer Fisk. ‘Wist u dat ze...’ maar mama onderbrak hem.

“Ze” heeft het niet makkelijk gehad, Anders. Dat weet je best. Zo is het genoeg.’ Ze klonk niet meer moe. Haar stem klonk kalm en overtuigend.

Anders haalde zijn schouders op en zakte onderuit op zijn stoel. Hij friemelde mokkend aan een scheur in het tafelzeil, als een kind. Het was even stil.

‘Het punt is dat ik ze niet heb gezien,’ zei meneer Fisk, die zich duidelijk ongemakkelijk voelde over wat zich afspeelde tussen mama en Anders. ‘De meeste mensen vertellen het me als ze een poosje weg zijn, zodat ik een oogje in het zeil kan houden, maar mevrouw Hofmann... nooit. Ik ben er niet zeker van, maar ze zijn er nooit als ik langsga en niemand heeft ze gezien. Vandaar dat ik Eva wilde vragen’ – hij wendde zich tot mij en sprak elk woord extra duidelijk uit – ‘of ze er absoluut zeker van is dat ze Nisse heeft zien doen waar ze hem van beschuldigt.’

Ze keken me allemaal aan in afwachting van mijn antwoord: de dikke meneer Fisk; de pruilende Anders; mijn angstige moeder, met een van zorgen vertrokken gezicht.

Ik werd die nacht wakker en zag dat mama aan mijn voeten-eind zat. Het licht van de lampen buiten bescheen het puntje van haar neus en een oog, het enige stukje van haar dat bewoog. Tussen haar vingers brandde een sigaret die ze niet naar haar lippen bracht.

‘Mama?’ fluisterde ik. ‘Mama!’

Maar ze hoorde me niet, of ze wilde niet antwoorden. Ik viel weer in slaap. Toen ik weer wakker werd, was ze weg.

Twee dagen later kwam mevrouw Hofmann naar ons appartement. Het was even na negen uur ’s avonds. Ik lag opge-

rold in een stoel te lezen. Anders keek op tv naar iets over de verkiezingen, die zouden plaatsvinden op mijn verjaardag. Mama zat aan de keukentafel naar mijn babyfoto's te kijken. Van tijd tot tijd zei ze mijn naam, en als ik dan opkeek, hield ze een foto omhoog waarop ik er dik en verschrikt uitzag.

'Deze is van toen je acht maanden was,' zei ze. En toen: 'Dit was bij je oom Kalle thuis.' Toen: 'Je was zo dol op die schoentjes. Je moest huilen toen ze niet meer pasten.'

Ik vond dat alle foto's er precies hetzelfde uitzagen.

Er werd aangebeld en mevrouw Hofmann begon al te praten voordat mama de deur goed en wel had geopend. Ze sprak snel en giftig. Ik bloosde en had het gevoel dat ik rilde. Ik wilde naar mijn kamer rennen en uit het raam klimmen, maar in weerwil van mezelf kwam ik uit mijn stoel om ergens te gaan staan waar ik de voordeur kon zien.

Mama vroeg of mevrouw Hofmann wilde binnenkomen, maar ze weigerde. 'Ik ben twee weken weg geweest,' zei ze, 'en bij thuiskomst vond ik dit briefje, dit briefje vol leugens over Nisse. Hoe heeft hij dit allemaal kunnen uitrichten vanuit Göteborg?' vroeg ze, terwijl ze met een velletje papier in mama's gezicht wapperde. 'Leg dat maar eens uit.'

Mevrouw Hofmann ging steeds harder praten. Ik zag dat Nisse achter haar stond. Hij keek me recht aan, maar met een lege blik, alsof ik er niet was.

Ik voelde twee handen op mijn schouders drukken en Anders duwde me naar de deur. Mevrouw Hofmann wees naar me en zei: 'Zij. Deze hier. Ze heeft leugens verteld over mijn zoon.'

Ik dacht dat mama iets zou zeggen, dat ze tegen mevrouw Hofmann zou zeggen dat ze niet zo over me moest praten, maar ze keek me alleen maar droevig aan. Ze had nog steeds een foto van me in haar hand.

Anders nam het woord, maar ik luisterde niet naar wat hij zei. Ik keek naar Nisse, die nog altijd door me heen staarde.

Mevrouw Hofmann en Anders bleven lang praten. Op een gegeven moment schudde hij me bij mijn schouders. Hij zei dat ik sorry moest zeggen en dat deed ik. Ze spraken af dat ik de volgende dag met mevrouw Hofmann naar meneer Fisk zou gaan om het uit te leggen. Ik zei niet dat ik Nisse echt een appel door het raam had zien gooien. Ik zei niets.

Laat die avond, toen ik al bijna sliep, dacht ik dat ik een tikkend geluid hoorde door de muur heen. Het geluid kwam uit Nisses slaapkamer. Ik bleef liggen wachten of ik het nog een keer zou horen en twijfelde of ik het getik zou beantwoorden. Ik was er nog niet uit toen ik in slaap viel.

Het was al heet toen ik de volgende ochtend aanbelde bij het appartement van de Hofmanns. Het was zelfs al warm geweest toen mama naar mijn kamer kwam voordat ze naar haar werk ging en het nog niet eens helemaal licht was. Ze zei dat ze erg teleurgesteld was. Alleen dat, verder niets. Het was meer dan Anders wist te zeggen. Hij stond alleen een paar seconden zwijgend in mijn deuropening voordat hij wegbeende en de voordeur dicht sloeg.

Zodra ik had aangebeld hoorde ik mevrouw Hofmann de trap aflopen. Ze had duidelijk op me staan wachten. Ik zag haar door het glas van de deur van het trappenhuis. Ze droeg een witte jurk en bruine leren sandalen. Ze zag eruit alsof ze zou moeten afdalen naar de lobby van een groot hotel in Parijs en niet van een betonnen trap in een voorstad van Stockholm. Ik moest denken aan het vermoeide gezicht waarmee mama me die ochtend had aangestaard toen ik nog in bed lag. Dat, dacht ik, was het gezicht van een vrouw die hier thuishoorde.

Mevrouw Hofmann deed de deur open en Nisse liep achter haar aan naar buiten in een schoon wit shirt, een zwarte korte broek en gepoetste zwarte schoenen. Hij was knapper dan ik hem ooit had gezien. Ik had mijn kleren gewoon van de

vloer geraapt en er zaten grasvlekken op de knieën van mijn spijkerbroek. Niemand sprak op weg naar het kantoortje van meneer Fisk. Ik had het gevoel dat de vogels in de bomen me bespotten met hun kwetterende gezang. Ik wilde alleen maar dat het voorbij zou zijn zodat ik zou kunnen verdwijnen in een boek. Ik keek naar de grond en naar de slanke benen van mevrouw Hofmann die voor me uit liepen. Ze hield Nisses hand vast terwijl hij over het pad beende. Maar waarom hield niemand mijn hand vast? Vijftig jaar later voel ik nog altijd de absolute eenzaamheid van die wandeling, misschien nog sterker dan toen. Toen dacht ik dat ik overal boven stond, dat niets me kon deren. Wie was ze eigenlijk, dacht ik, deze elegante vrouw die gevangen zat in een voorstad? En dat malle joch dat ze opvoedde en dat, als hij niet hieraan schuldig was, in elk geval schuldig moest zijn aan iets anders. Maar toen ik in dat mufte kamertje stond, toen ik meneer Fisk aankeek en zei dat het me speet dat ik had gelogen, merkte ik dat ik mijn tranen niet kon bedwingen. Ik zag terwijl ik huilde het bezorgde gezicht van mijn moeder voor me, en dat maakte alles nog erger. Maar ik huilde niet omdat ik haar had teleurgesteld. Ik huilde voor haar en om waar ze was: met die stomme Anders en hun stomme feestjes. Ik huilde voor mevrouw Hofmann, die hier helemaal niet wilde zijn, en voor Nisse, die gewoon een mal joch was, zonder vader, en uiteraard voor mezelf, vooral voor mezelf. Ik huilde zo hard dat mevrouw Hofmann een stijve hand op mijn schouder legde en me streelde om me te kalmeren.

In het weekend voordat ik weer naar school zou gaan, organiseerden mama en Anders het laatste feestje van de zomer. De lucht was de hele dag steeds donkerder geworden en toen het ging schemeren kon je in de verte de donder horen grommen. De avondlucht was dik en vettig van de naderende storm.

De muziek stond zo hard dat er van slapen geen sprake kon

zijn en ik lag wakker in bed totdat het begon te regenen. Het plenzende water klonk als sissend vet. Ik liep naar het open raam om te kijken: de hangende bladeren van de berk bewogen voor het eerst in wat jaren leek. Regendruppels stuitten vanaf de vensterbank op tegen mijn gezicht en borst. Het water was koel, de lucht fris. Ik hoorde gejoel en applaus uit de woonkamer komen. Voor de regen? Ik liep naar mijn slaapkamerdeur, waar ik niet meer zag dan een verwarrende kluwen van stukjes van mensen, dus ik sloop door de gang om meer te kunnen zien. Sluipen was eigenlijk niet nodig; het was een kakofonie. De ramen stonden open naar de stortbui en het razen van de regen versmolt met het waterachtige ruisen van de cimbalen, terwijl de drums koortsachtig beukten onder gonzende loopjes van trompet en saxofoon. Nog steeds werd er gejuicht; elke keer als het leek te eindigen, zwol het luider dan daarvoor weer aan. De lichten waren gedimd en iedereen danste en bewoog samen in de te kleine huiskamer. Ik zag een man die gehurkt als een kikker grijnzend en hoofdschuddend aan de voeten van een vrouw zat. De vrouw haalde haar handen door haar haar, terwijl ze haar hoofd krachtig heen en weer beukte. Een man danste een cirkel met een vrouw in zijn armen. Ze had haar benen rond zijn middel geklemd en wuifde met haar handen door de lucht. Een andere man, die alleen danste, stak zijn vingers in de lucht en riep: 'Ja! Ja!' op het ritme van de muziek. Door de wirwar van lichamen heen zag ik mama aan de andere kant van de kamer. Ze had haar ogen gesloten en haar hoofd opgeheven naar het plafond. De bovenste knoopjes van haar blouse stonden open en je kon het kant van haar beha zien. Anders stond achter haar en hield haar heupen stevig vast. Terwijl ik toekeek, vlogen opeens haar ogen open. Ze richtten zich op een punt vlak boven mijn hoofd. Alle afmattende zorgen waren eruit weggevaagd. Ze stonden in vuur en vlam. Op dat moment was ze nog mooier dan mevrouw Hofmann.

Ze heeft daarna nog twee jaar geleefd, maar die blik heb ik nooit meer op haar gezicht gezien. Hij komt nog altijd bij me terug als ik 's avonds niet kan slapen. Wie was ze nu echt, die vrouw? Ze was uiteraard mijn moeder, maar dat was slechts één facet, en ik wil alle facetten kennen. Ik had het aan Anders kunnen vragen, maar ik heb geen idee wat er van hem is geworden en ik denk niet dat hij het me had kunnen zeggen. Niet zoals die man op de pier het me had kunnen vertellen. En dus vraag ik niet, maar doe ik een beroep op mijn herinneringen. Ik herinner me dingen en stel me dingen voor. Ik stel me voor dat ze op de rand van mijn bed zit, haar gezicht verlicht door het schijnsel van lampen die, als ze nog branden, op honderden kilometers afstand branden van waar ik dit zit te schrijven. Een vergeten sigaret slinkt tussen haar vingers. Ze staart uit het raam. Maar waar ze naar kijkt, dat kan ik niet zien.